







ETHNOGRAPHIE

VAN DE

KLEINE SOENDA EILANDEN IN BEELD

UITGEGEVEN DOOR HET

KONINKLIJK INSTITUUT VOOR DE TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE VAN NEDERLANDSCH-INDIË

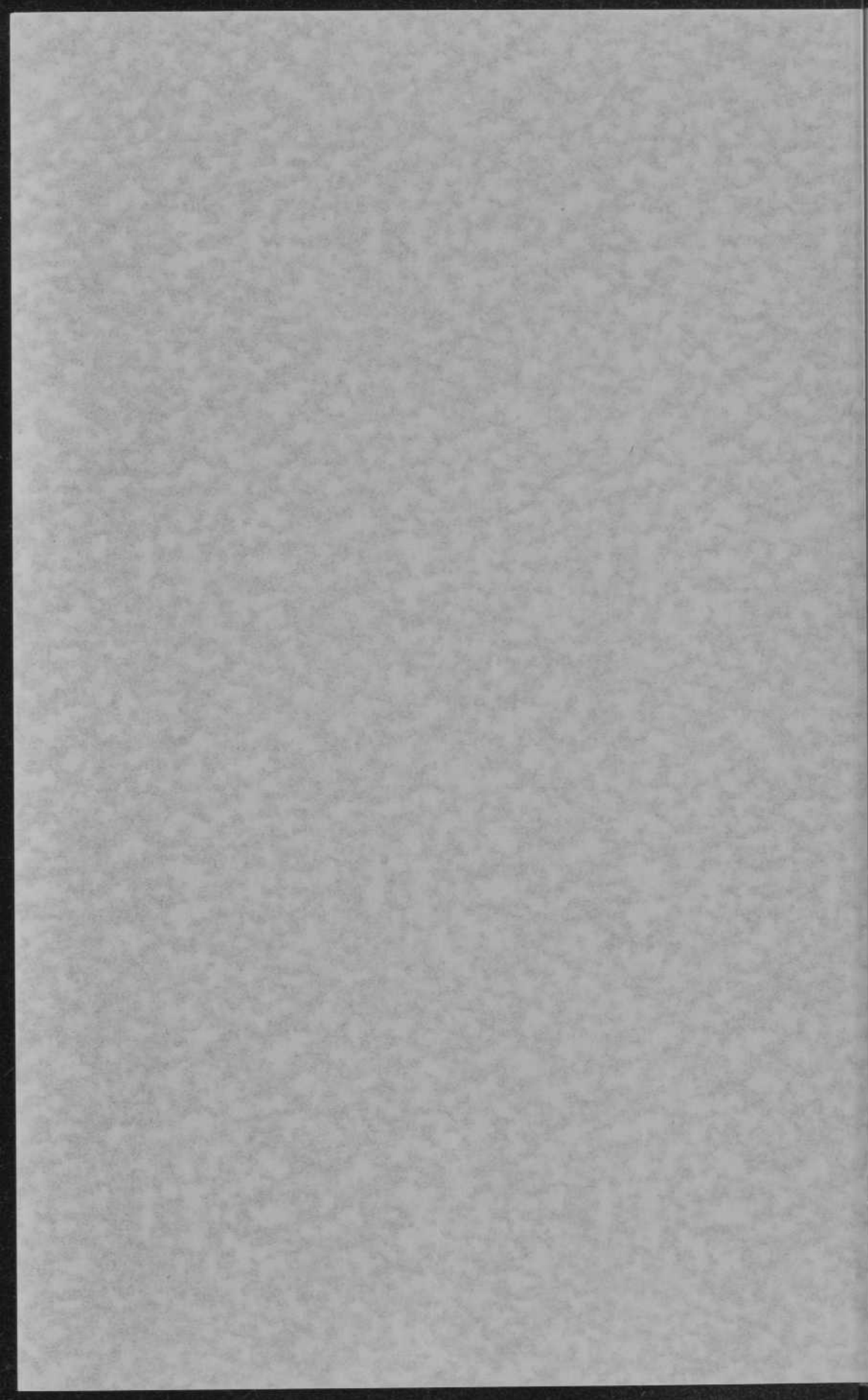
TE 'S-GRAVENHAGE

UIT DE NAGELATEN PAPIEREN VAN

Dr. G. P. ROUFFAER.



1937



88422-97

1590

MAN
964

ETHNOGRAPHIE

VAN DE

KLEINE SOENDA EILANDEN IN BEELD

UITGEGEVEN DOOR HET

KONINKLIJK INSTITUUT VOOR DE TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE VAN NEDERLANDSCH-INDIË

UIT DE NAGELATEN PAPIEREN VAN

Dr. G. P. ROUFFAER.



KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK



0730 6704



In de jaren 1910 en 1911 maakte wijlen Dr. G. P. ROUFFAER een studiereis door de kleine Soenda-eilanden en vervaardigde daarbij een reeks fotografische opnamen, hoofdzakelijk van ethnologischen aard. Circa 140 dier opnamen, voorzien van korte bijschriften, vermaakte hij later aan het Koninklijk Instituut, dat ze in haar verzameling opnam. Het leek het Instituutsbestuur gewenscht, een 60 tal van de merkwaardigste dier opnamen, welke de aandacht der ethnologen ten volle verdienen, het licht te doen zien. Zij bewijzen ook op dit terrein de wetenschappelijke beteekenis van Rouffaer.

Het Bestuur van het
KONINKLIJK INSTITUUT VOOR DE TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE IN NED.-INDIË
te 's-GRAVENHAGE.



Groep Soembaneezen in kampoeng Rende (O.-Soemba). Op den achtergrond een Soemba-huis.

Het „dorpsplein” van kampoeng Rende (O.-Soemba), geflankeerd door drie typische Soemba-huizen, met hun aan het Javaansche djoglo-type herinnerend hoog dak. Op den voorgrond diverse platte grafsteen en; op den midden-grond het grafmonument der „echte” vrouw van den Radja, herinnerend aan een liggend rund (?); op den achtergrond de mannelijke en vrouwelijke staken, resp. één enkele paal en één in een 7-tal gaffels verdeelde staak, samen vormende den **andoeng**.



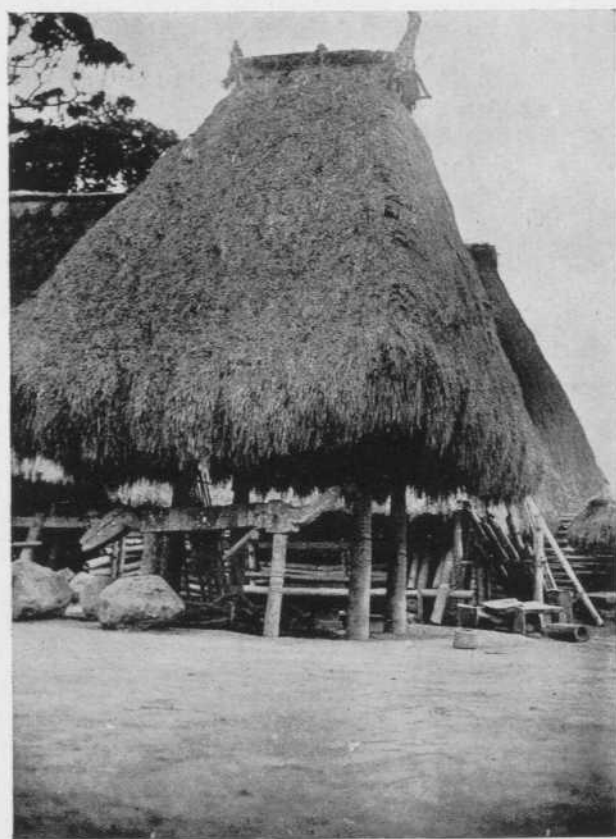
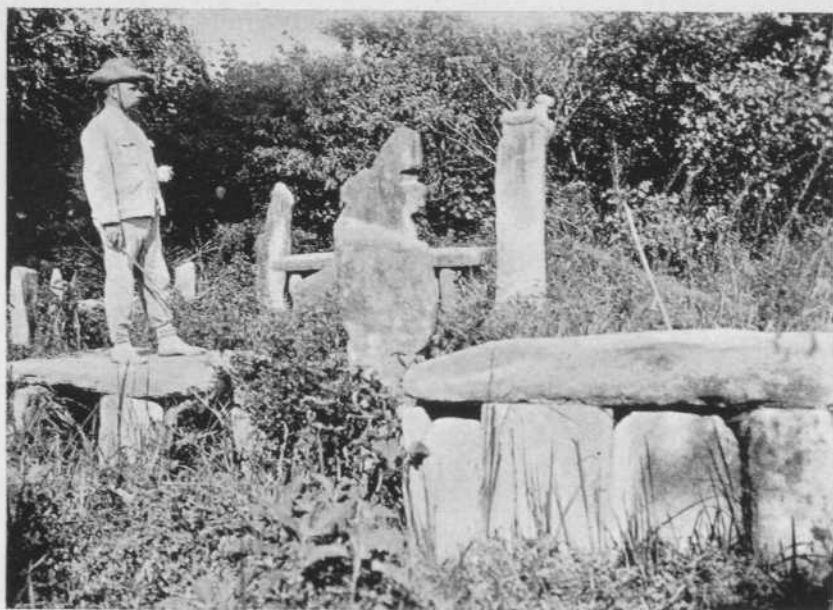
De megalithische graven op het „kerkhof” der kampoeng Kananggar (Centr. O.-Soemba; in Masoe).

Het hoogst en meest Westelijk gelegen, tevens grootste megalithische graf van het kerkhof te Kananggar. (Zie voorgaande foto). De strekking van het graf is W.-O., terwijl het lijk daarin moet liggen met zijn gezicht naar het Z. gekeerd, immers liggende op zijn rechter zijde.



Twee volwassen dochters van het hoofd van het landschap Masoe (Centraal O.-Soemba) in danscostuum.

Megalithische graven (één op den voorgrond en één op den achtergrond) op het kerkhof van Kambauni (Centraal O.-Soemba). Cfr. No. 6.



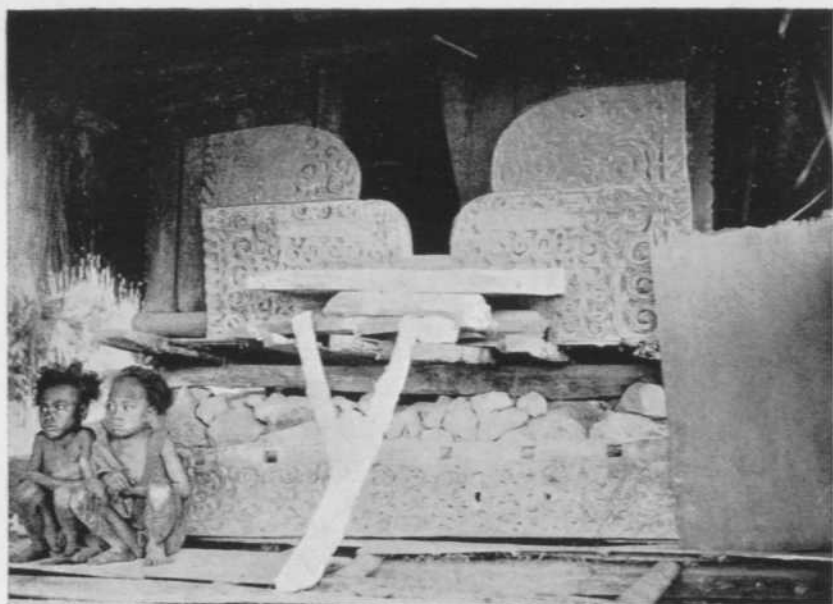
Drie megalithische graven op het „kerkhof” van kampoeng Kambauni (Centraal O.-Soemba,) waarvan dat op den achtergrond hetzelfde is als op den achtergrond van vorenstaande foto. Deze graven zijn alle N.-Z. gestrekt.

Heilig huisje op den achtergrond van kampoeng Deroe, onderafd. Ngada, Midden-Flores, met daarvóór het heilige houten paard (*djara hēda*), zijnde een hengst.



Heilig huisje **Saoe hēda** met houten paard, te Boa Wai (Nage-stam, onderafd. Ngada, Midden-Flores).

De heilige paal in gaffelvorm (**kadjoe hēboe**) in het midden der kampoeng Deroe — karakteristiek voor de Nage-stam. De paal is met uitsnijwerk en hier en daar met blauwe kralen versierd.



Snijwerk in hout op de ingangs-wanden van een heilig huisje bij een aren-palm-boschje, dichtbij kampoeng Naroe (be-N. Badjawa, Midden-Flores). Aan de eene zijde bovenaan in dit snijwerk is duidelijk een deels in krul-ornament opgeloste naga-kop te zien, afgewend van de deuropening, die het verdere sterk gekrulde snijwerk als slangen-ornament verklaart. De gaffel dient als trapje.

Gezicht binnen de kampoeng Badjawa, onderafd. Ngada, Midden-Flores. Op den voorgrond links zijn groote opstaande grafsteenen (**watoe ēboe** of „aschsteenen“). Op den achtergrond een **ngadoe** (offerpaal voor karbouwen) met kegeldak, en daarachter op een hooger terras diverse andere opstaande grafsteenen.



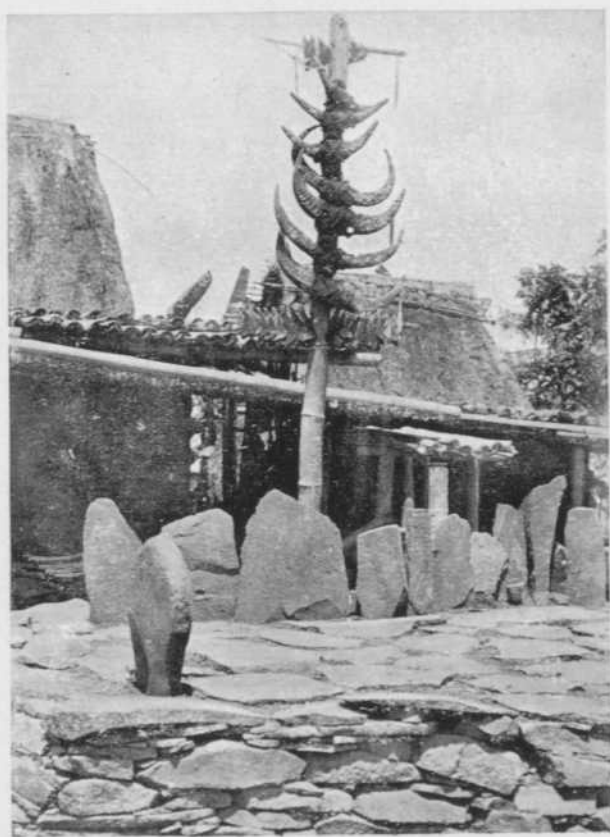
Detailopname van den achtergrond van de voorgaande foto, waarbij drie ngadoe's te zien zijn.

Het hoofd (links van den toeschouwer) met een volgeling, van kampoeng Bo Rowa, onderafd. Ngada, Midden-Flores. Beiden hebben het karakteristieke paarden-hoofdstel in de hand.



Het in stukjes hakken door de mannen van kampoeng Badjawa van ae,
een uur te voren, aan de drie offerpalen geslachte 4 karbouwen.

Weefster te Likoewali (be-W.Z.W. Badjawa); op den achtergrond een
vrouw die spint.



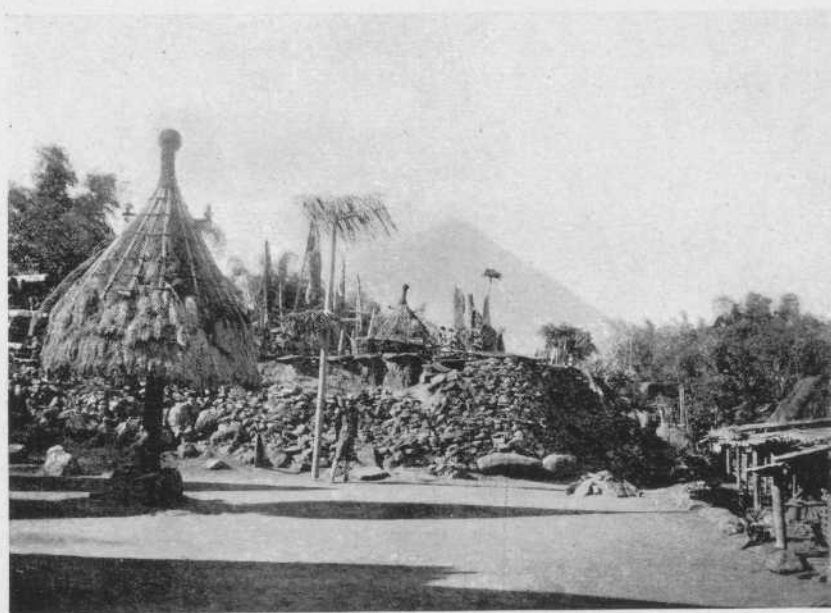
De groote opstaande grafsteen (watoe ēboe of „asch-steenen"), in kampoeng Waroe Soba, be-W. Badjawa.

Grafplaats (**rate**) met opstaande gedenksteen en een offerstaak (waaraan karbouwenhoorens, varkensbekkeneelen en onderaan, maiskolven), gelegen binnen kampoeng Mana. De gedenksteen en de staak bevinden zich aan de Z.-zijde van het graf. Onderafd. Ngada, Midden-Flores.



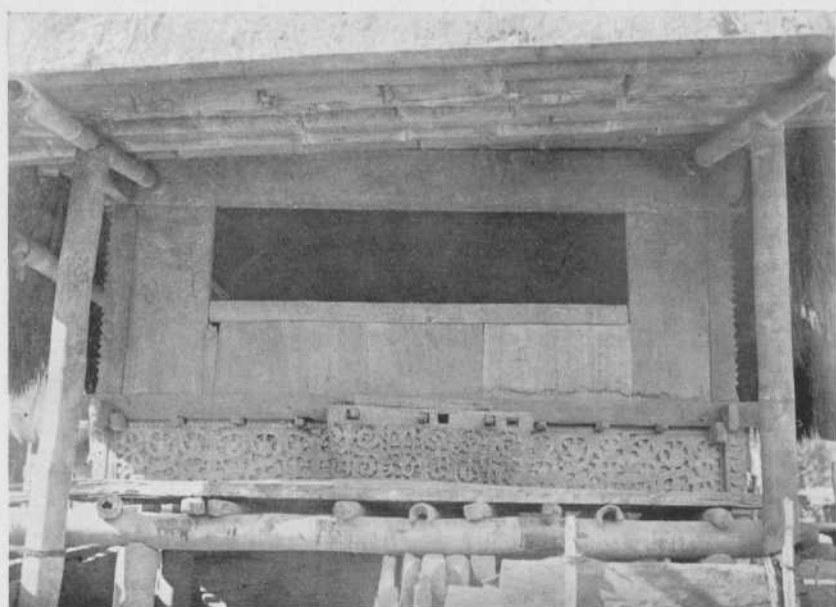
Djagoeng-schuurtjes (**bò**) op de helling be-Z. kampoeng Ngada. Rechts op den middengrond een grafstede (**rate**), met een tweetal kleine opstaande steenen.

Monolithen (**watoe ēboe**), in kampoeng Tiwalina, behoorende tot het Langa-complex, onderafd. Ngada, Midden-Flores.



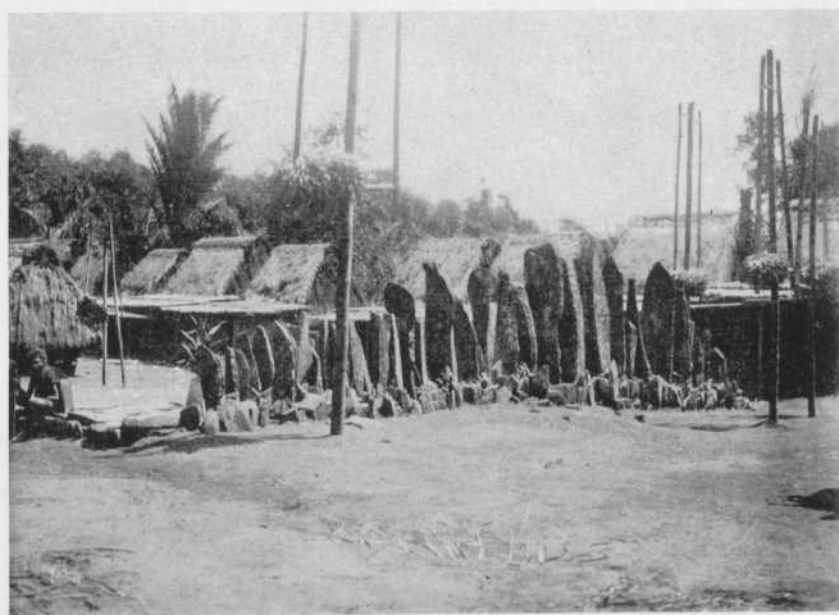
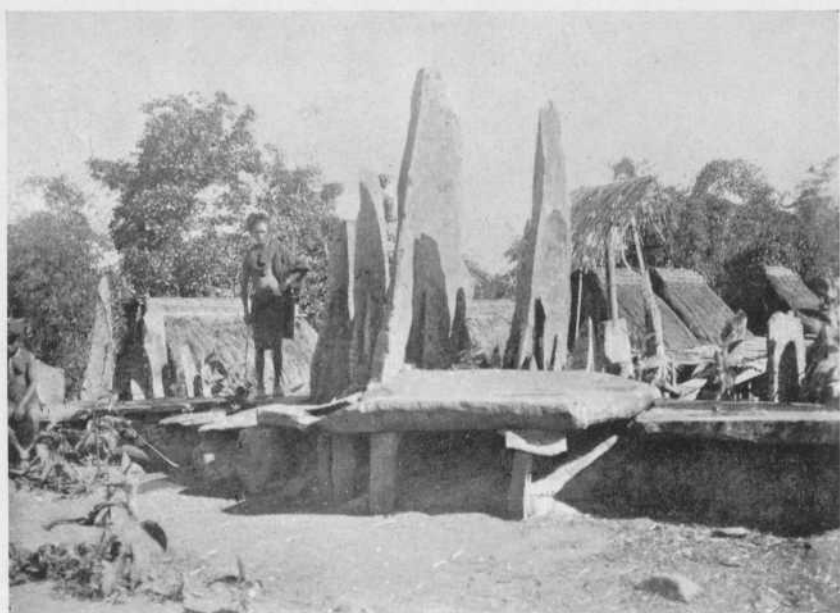
Gezicht naar het Noorden binnen kampoeng Langa Gedak („Groot-Langa”), oude hoofd-kampoeng van het Langa-complex, onderafd. Ngada, Midden-Flores.

Gezicht naar het Zuiden binnen kampoeng Langa Gedak (verg. Cfr. bovenstaande foto). Op den voorgrond links een **ngadoe** en op den middengrond het verhoogde rotsige gedeelte van deze kampoeng.



Een vrouwenhuisje (**baga**) binnen kampoeng Langa Gedak, onderafd. Ngada, Midden-Flores. Let op het krulwerk vooraan; karakteristiek voor **baga's**.

Drie **ngadoe's** (offerpalen voor karbouwen) naast elkaar in kampoeng Gedak, onderafd. Ngada, Midden-Flores. Let op de armachtige uitsteeksels der **ngadoe's**, inderdaad (indien volledig) mannenarmen met pijl en lans gewapend.



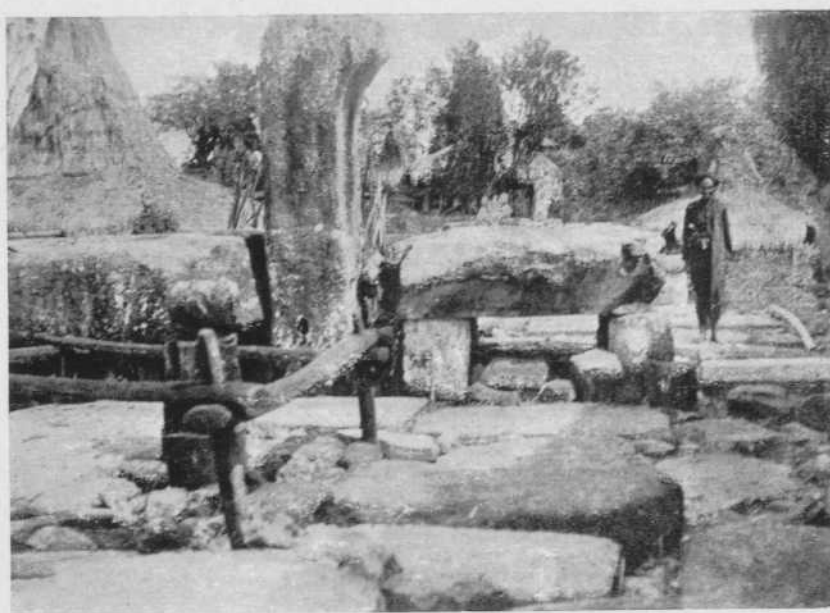
De monolithen (**watoe ēboe**) op het hoogste en wel ook antiekste, zeer rotsachtige, middengedeelte van kampoeng Langa Gedak, onderafd. Ngada, Midden-Flores. De platte zerken (**watoe toere**) aan de N.Z.-kant der opstaande steenen goed te zien, hier en daar op Soemba-manier geschraagd.

Monolithen (**watoe ēboe**) in kampoeng Mangoe Lewa, onderafd. Ngada, Midden-Flores. Verschillende droogstaken voor djagoeng steken de lucht in. Deze monolithen staan aan den O.-kant van de er bij behorende liggende zerken (**watoe toere**), Cfr. volgende foto.



De rij grootste monolithen (**watoe ēboe**) in kampoeng Mangoe Lewa, onderafd. Ngada, Midden-Flores. Deze monolithen staan aan de W.-zijde van de liggende zerken (**watoe toere**). Achter de monolithen, links, een **ngadoe**.

Dezelfde rij grootste monolithen in kampoeng Mangoe Lewa als hierboven gezien van den anderen kant.



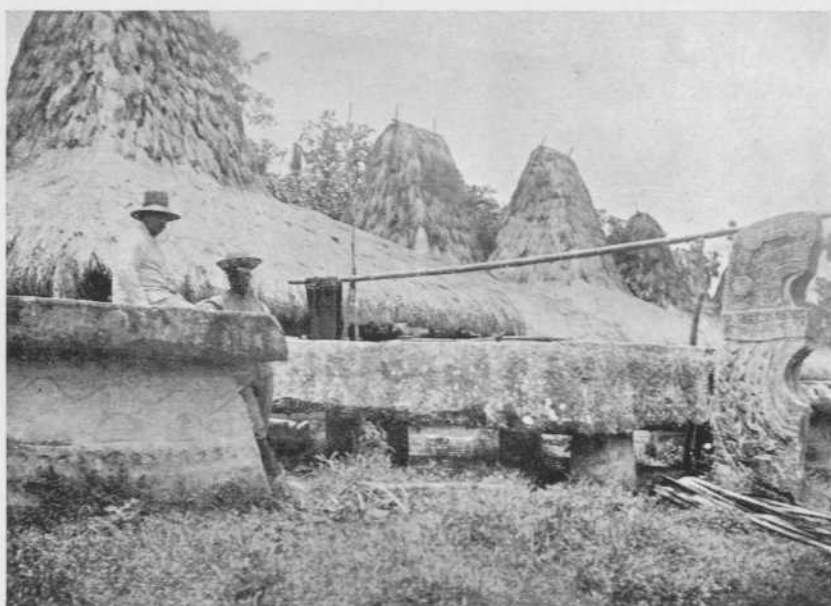
Graf van het hoofd van Katikoe Loko; Anakalang, West-Soemba.

Gezicht in kampoeng Katakiri (West-Soemba). Op den voorgrond het zeer zeldzame beeldje van een kampoeng-god (**marapoe paraing**; zie blz. 55), binnen vier bamboezen omsloten. Daarachter een curieuze monolieth in rudimentairen hanekopvorm, zonder kam, maar met de keellijnen duidelijk aangegeven.



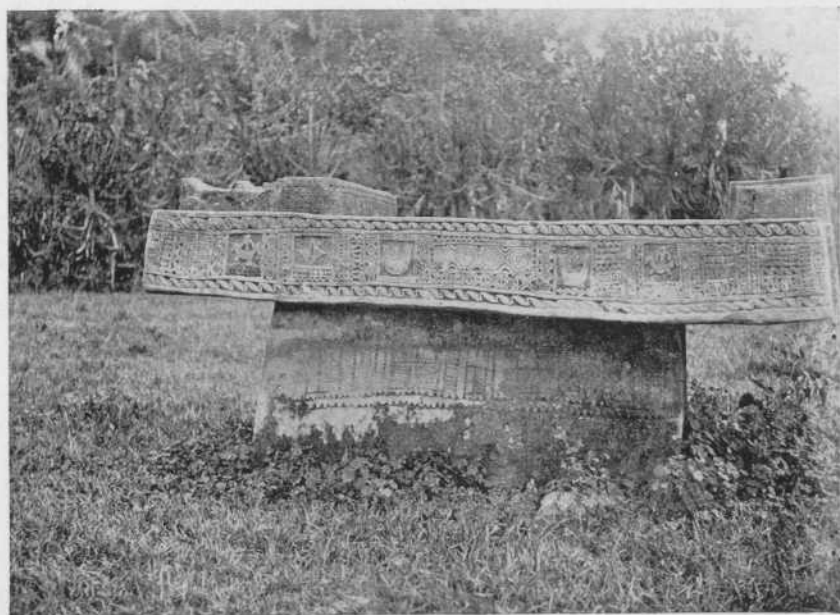
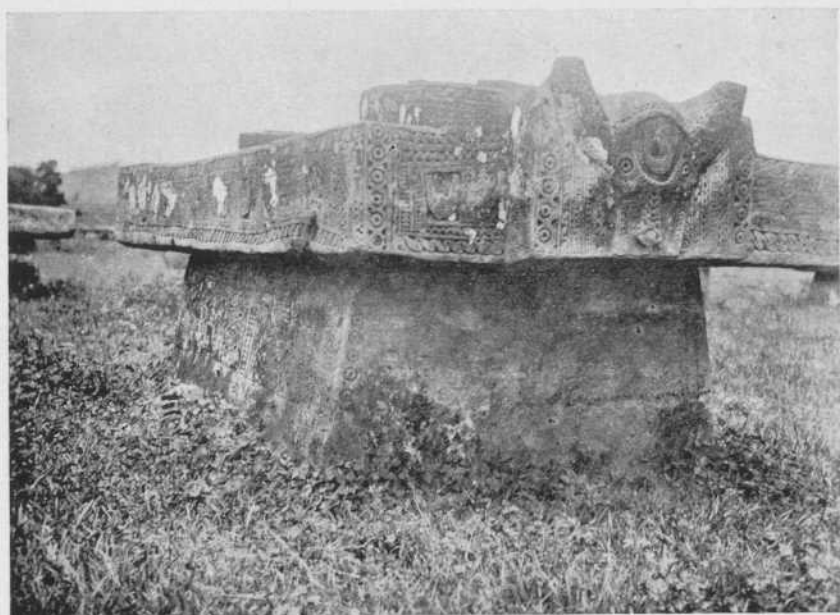
Graf met daarvoor een monolieth met tot een masker verloopend lijk-ornament, te Katakiri, (landschap Anakalang, West-Soemba). Op den achtergrond een monolieth met hanekop en hanekam.

Twee groote graven in het veld bij kampoeng Mata Paraingoe, (landschap Anakalang, West-Soemba). Op het voorste een sprekend geperforeerd spiraal- (oog?) ornament; voorts bovenop een mannetje te paard, met achter hem dwars een vrouw. Op het verste dwars een menschfiguur.



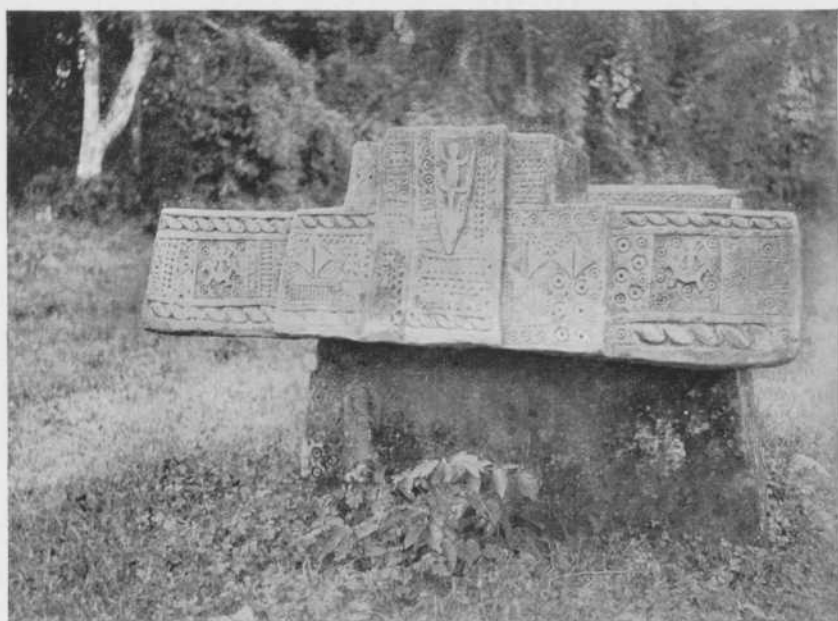
Graf te Anaboera (landschap Anakalang, West-Soemba), het grootste tot nog toe bekend. Aan den voorkant (O.-zijde) van den reuzen-deksteen een opstaande monolieth van feitelijk hanekop-figuur, maar hier geheel in ornament opgelöst. Links daarvan een pyramide-graf met golflijn-versiering.

Graf te Poekambo (landschap Laeli, West-Soemba), van den voorkant - het Oosten - gezien. Voorop de karbouwenkop, typisch voor de allermeeeste West-Soembasche graven; bovenop vooraan een als ornament behandeld mannen-lijk, achteraan een paardje. Twee Soembaneezen staan er bij met hun typische (kleurige) hoofddoek-tulbands.



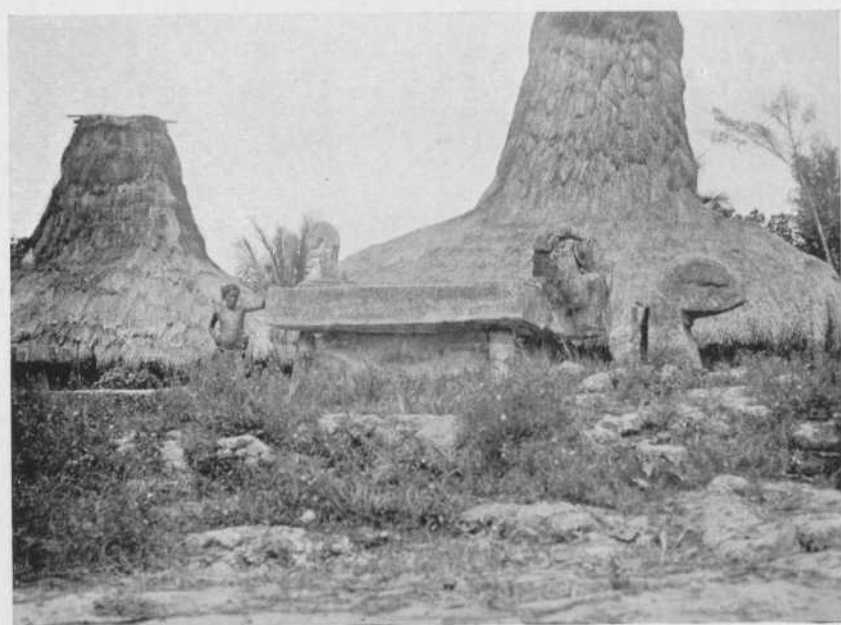
Rijk geornamenteerd graf (Wai Kaboebak, landschap Laeeli, West-Soemba), van den voorkant - het Oosten - gezien. De karbouwenkop mooier behandeld dan op eenig ander West-Soembaasch graf.

Detail-opname der Noordzijde - linkerzijde - van het graf op bovenstaande foto. Behalve het lijnornament, komen ook de twee mannetjes te paard, de twee **lamba's**, de eene **mēmoeli** en de vier naast elkaar geplaatste gongfiguren zeer goed uit.



Detail-opname der Westzijde - achterkant - van het graf op vorenstaande foto's; De twee mannetjes te paard, de drie mēmoeli's en de eene krokodil- (hagedis-) figuur komen naast het lijnornament sprekend uit.

Rijk versierd en geornamenteerd graf in kampoeng Tabelar (Landschap Laeli, West-Soemba), van den voorkant - het Oosten - gezien. Het ornament van den deksteen herinnert zeer sterk aan dat van bovenstaande foto. De steen is bovendien van voren versierd met een schrijflings op een rudimentair paard rijdend mannepoppetje (de penis is zeer duidelijk aangegeven) en met een achter hem, dwars op dat paard zittend - naar Soembasche wijs - vrouwepoppetje.



Duplicaat-opname van de vorige foto; wat meer recht van voren.

Curieuze hanekop-grafsteen van een klein graf, dat staat bij het rijk-versierde graf afgebeeld op de foto hierboven in kampoeng Tabelar, Landschap Laoeli, (West-Soemba).



Twee „gewone“ megalithische graven resp. van het pilaar-type en van het pyramide-type (landschap Laoeli, West-Soemba). Het achterste zeer groot, met rudimentairen karbouwenkop in relief; het voorste van gewoon-groote afmetingen, onversierd. Beide graven zijn naar het Z. gericht.

Streng gebouwd graf, met den karbouwenkop aan den voorkant (het Noorden) als een Romeinsche zetel bewerkt (landschap Laoeli, West-Soemba). De oogen van den kop nog even aangegeven; de staart ook geheel in strenge lijnen uitgedrukt.



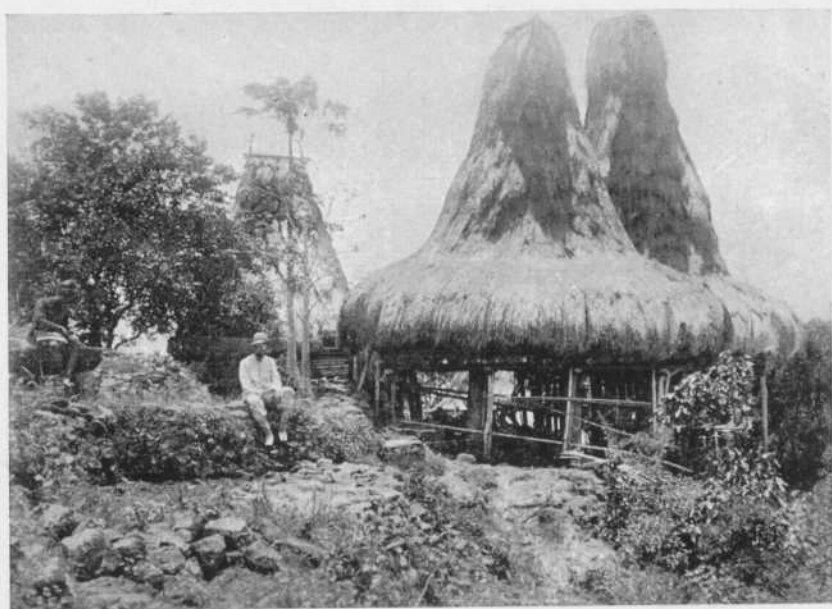
Merkwaardig „geraamte-graf“ (landschap Laoeli, West-Soemba), van den voorkant – het Zuiden – gezien. Door deze ligging is juist die voorkant door de Westmoesson-regens reeds sterk aangetast. Zie detail-opname van de volgende foto.

Detail van het „geraamte-graf“.



Rijkversierde deksteen van een graf te Goelo Woenta (Nggoeloe Woenoea, landschap Lamboja, West-Soemba), met een **lamba**, twee **merangga's** en vier gong's. Daarachter, de opstaande monolieth (**watoe pakadoe**) van een tweede graf met vleugel-achtige versiering en daarin, in het midden, een dubbel menschenhoofd.

Eenvoudige pyramide-graven om de cirkel- of ovaalvormige ruimte (**natara** in Goelo Woenta, landschap Lamboja, West-Soemba), met daarachter een der typisch stijldakige huizen van West-Soemba.



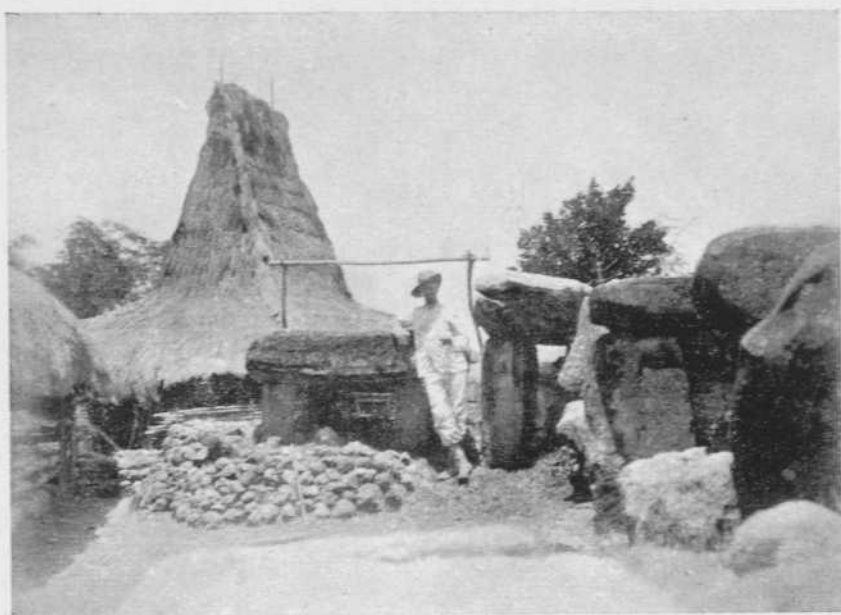
Gezicht in de marapoe-kampoeng Sodan van landschap Lamboja (West-Soemba). Op den voorgrond een pyramide-graf.

Typische huizen in de marapoe-kampoeng Sodan, landschap Lamboja (West-Soemba).



Gezicht in de Marapoe-kampoeng Wai Gale van het landschap Manoekaka, (West-Soemba). Op den achtergrond een typisch hoog huis van West-Soemba; daarvóór een opstaande monolieth van een graf in rudimentairen geraamte-vorm; waaraan thans een hoge bamboe-staak als regenroeper bevestigd is. Aan de rechterhand van den toeschouwer verschillende megalithische graven.

Geornamenteerd graf van het pilaar-type in de marapoe-kampoeng Wai Gale van het landschap Manoekaka, (West-Soemba). Het ornament heeft een achtstralig patroon. Achter het graf een West-Soemba'sch huis met hoog dak op een stuk rots gebouwd.



Typisch dolmen-gezicht in de Marapoe-kampoeng Wai Gale van het landschap Manoekaka, (West-Soemba). Een gedeelte der zware grafsteen is gebroken.

Gezicht in het bovenste en heiligste gedeelte van de Marapoe-kampoeng Taroeng in het landschap Laeli (West-Soemba), zijnde een verzameling van graven. Op een dezer graven op den achtergrond staat boven den karbouwenkop een menschenbeeldje, de **marapoe paraing** („heilige geest der kampoeng“; zie blz. 33).



Typisch gezicht op het bovenste en heiligste ovaalrond (**de nátara**) der marapoe-kampoeng Taroeng in het landschap Laoeli (West-Soemba). De graven zijn op deze heiligste plek geplaatst rondom een ruimte van ovalen vorm.

Graf te Karoeni (landschap Laura, West-Soemba) met versiering op de eene opstaande zijde met drie gong's op den steen uitgebeiteld. Op den deksteen zijn een paar karbouwen-hoornen afgebeeld.



De „Via Appia“ te Karoeni (landschap Laura, West-Soemba), met weerszijds van den weg verschillende pyramide-graven.

De deksteen die geplaatst moest worden op het graf van den overleden Radja van Napoe (Midden-Soemba), Oemboe Timba. Bovenop den steen een rijkgekleed jongetje die den gestorven radja moet voorstellen; onder een pajoeng (een gewone zwart-zijden parasol!). De deksteen ligt op een mallejan die zelf weer met lange touwen en lianen over houten rollen wordt voortbewogen.



De **tan papangga** of (x) menschen, die gedurende den tijd dat de deksteen nog niet geplaatst is op het graf van een **maramba** (vorst), zoolang boven een houten bale-bale boven dat graf waken en slapen; en weleer op het graf zelf geslacht werden.

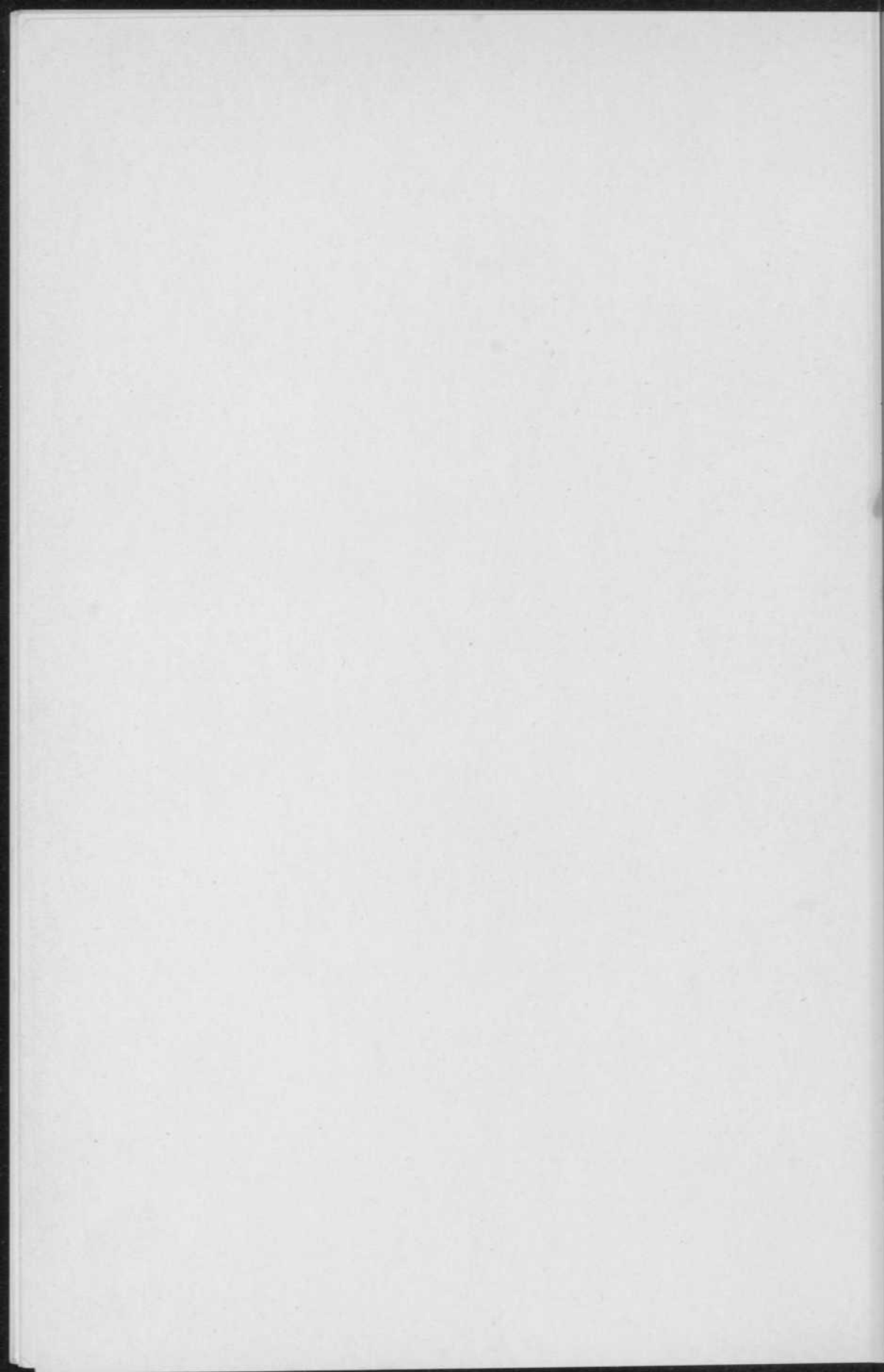
(x) Een hiaat in Rouffaer's manuscript.

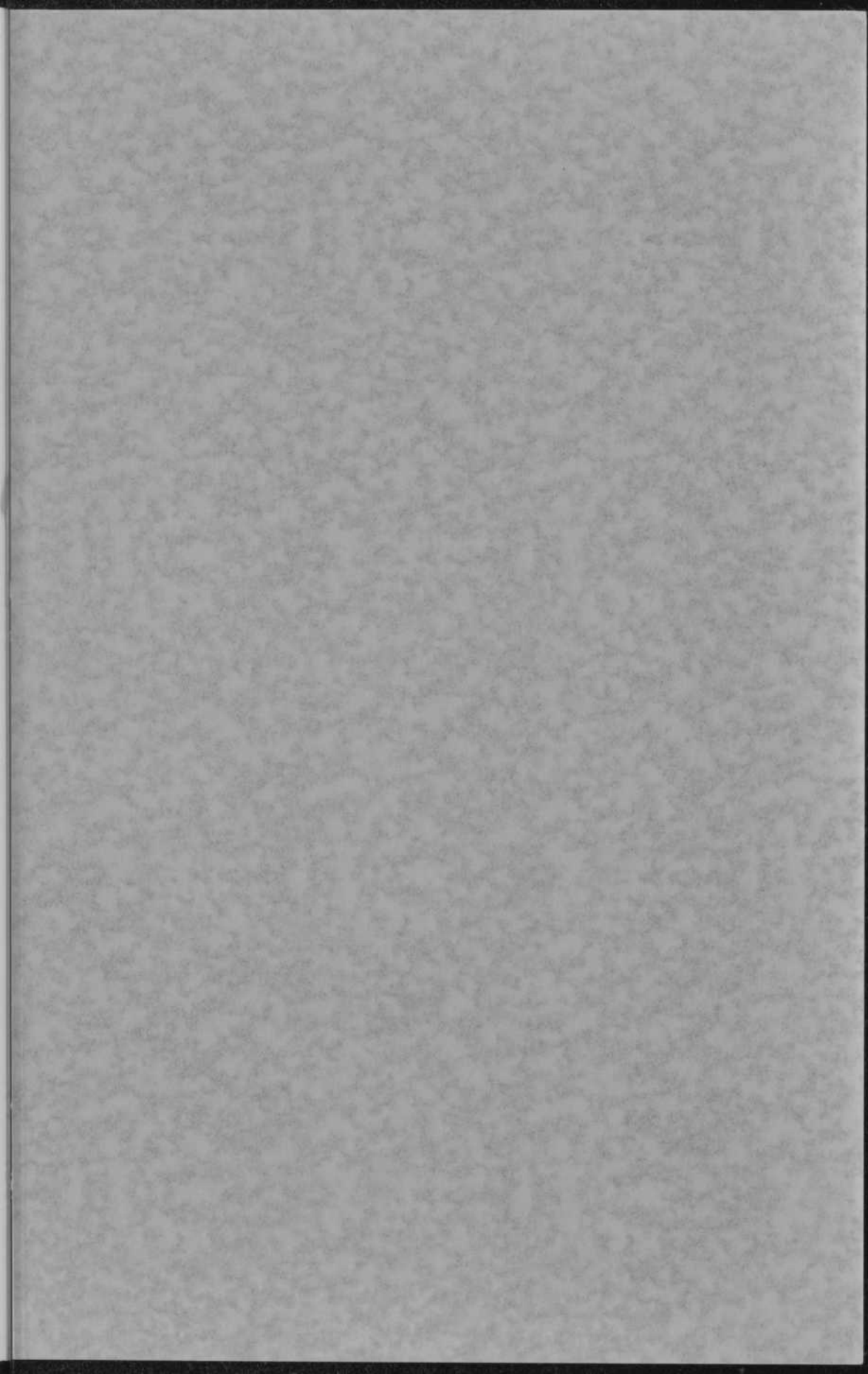
De drie vrouwelijke **tan papangga**, van de vorige foto, nu staande en er naast de lijfslaaf van den overleden Radja van Napoe (Midden-Soemba).

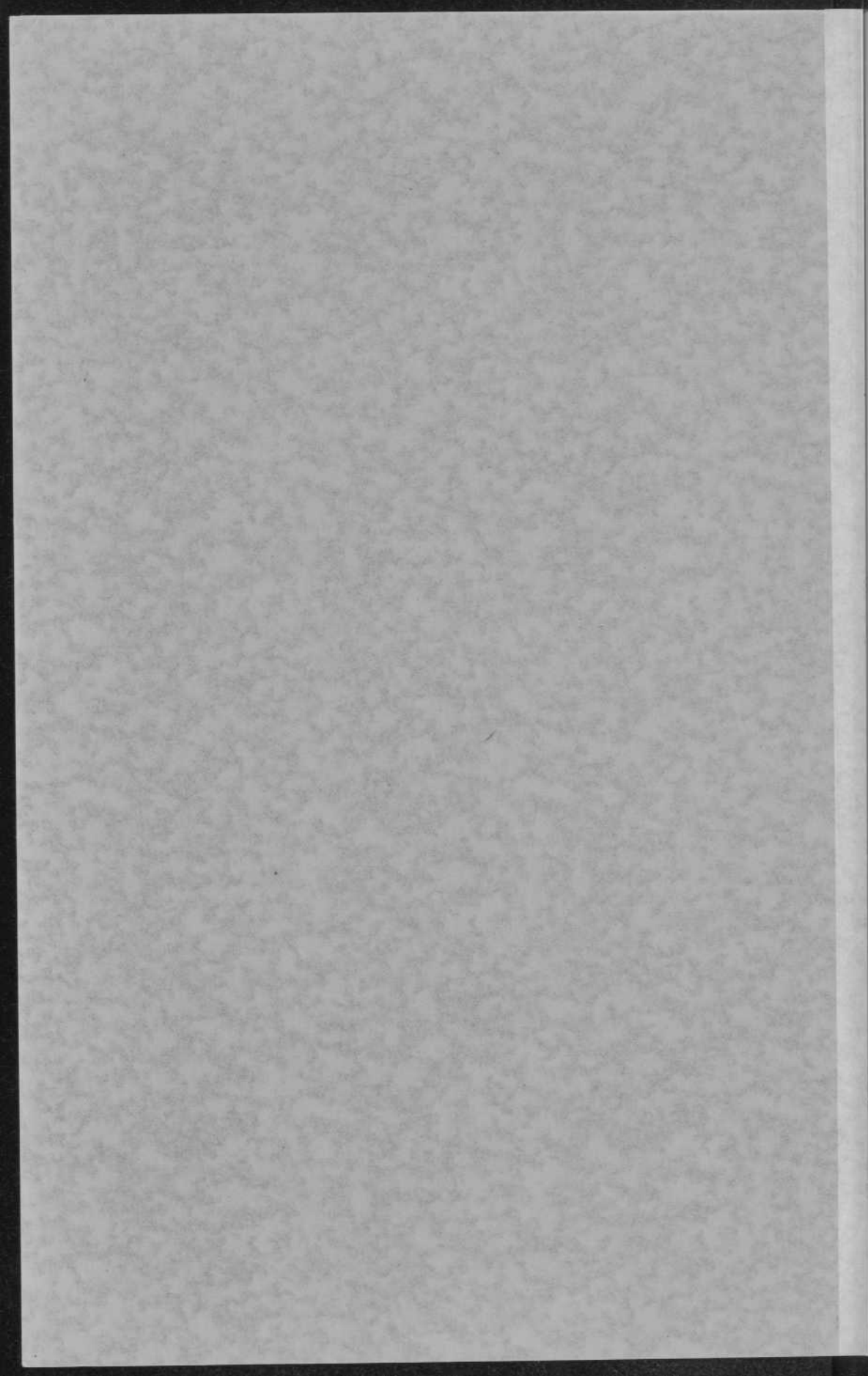


Twee der drie sultansgraven (**koebah's**) in koepelvorm te Bima, kampoeng Gili Panda(n), met op den voorgrond sēdekah-houdende inlanders. Deze graven zijn van hef N.O. gezien; de ingang der koepelgraven is aan de Zuid-zijde.

De drie sultansgraven te Bima. Cfr. voorgaande foto.













M
9